

# Pedagogische kwaliteit van de buitenschoolse opvang

## *Onderzoek naar de ervaren pedagogische kwaliteit van drie buitenschoolse opvang locaties in Limburg*



Susanne Mewissen ( 3103145)

*Departement Pedagogische Wetenschappen, Universiteit Utrecht*  
*Master thesis maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken*  
*Thesisdocent: Drs. P.L.M. Baar*  
*Tweede beoordelaar: Dr A. Elling*  
*Aantal ECTS: 22,5*

31 juli 2008

---

### *Summary*

This article focuses on the pedagogical quality of after school programs in the Netherlands. The pedagogical quality of after school programs is very important for the development of children. The aim of this study is to examine the experienced pedagogical quality of three after school programs in the south of the Netherlands (Limburg). Six characteristics were used, namely: process, structural, child, environment, barriers and wishes. The population group consists of twelve pedagogical employees and seven parents of a parent commission. According to the article, pedagogical employees and parents think the same about the characteristics. They find the pedagogical employee-child interaction, the well-being of the child and the sphere at the after school program important. The opinions about the structural characteristics were different. The pedagogical employees find education very important, the parents find this the least important characteristic. More research with a larger population group is necessary for the generalisation of the results. It would be interesting to examine more perspectives in further research like children, location managers, scientists and other experts.

Keywords: After school Programs, childcare, pedagogical quality

## INLEIDING

De kinderopvang is een maatschappelijk opvoedingsvraagstuk geworden. In de laatste decennia is de familie structuur in gezinnen veranderd. Vergeleken met de jaren 50, zijn steeds meer vrouwen gaan werken. Hierdoor ontstaan er steeds meer gezinnen met tweeverdieners. Ook is het percentage kinderen dat leeft in één- oudergezinnen verdubbeld ( Sarampote, Bassett & Winsler, 2004). Door deze veranderingen zijn er steeds meer kinderen waarvan beiden ouders werken. Op de momenten dat de ouders werken en de kinderen niet naar school hoeven, moet opvang voor de kinderen geregeld worden. Vroeger was het zo dat vooral de ouders opvoeden, de school onderwijst en de kinderopvang en vrijetijdsvoorzieningen de kinderen bezig houden. Tegenwoordig raken deze drie milieus steeds meer met elkaar vervlochten. Kinderen worden nu opgevoed binnen drie milieus. Het eerste pedagogische milieu is het gezin, het tweede de school en het derde de voorzieningen van kinderopvang, jeugdwerk, sport en cultuur. Er vindt een uitbreiding en pedagogische vernieuwing plaats van het derde milieu: de kinderopvang en het jeugdwerk. Steeds meer kinderen maken gebruik van de kinderopvang en naschoolse voorzieningen. Gold tot voor kort de opvang als kerntaak van deze voorzieningen, tegenwoordig wordt de pedagogische functie- naast gezin en school- van deze voorzieningen steeds meer erkend. Het belangrijkste motief voor de ontwikkeling van de kinderopvang is het arbeidsmarkt- en werkgelegenheidsbeleid ( Bakker & Van Oenen, 2007). Dit onderzoek richt zich op het derde milieu, de buitenschoolse opvang (BSO). Vanaf augustus 2007 zijn basisscholen verplicht om tussen 7.30 en 18.30 buitenschoolse opvang aan te bieden, als ouders daar behoefte aan hebben. Basisscholen hebben vanaf 1 januari 2007 een inspanningsverplichting om BSO bij hun school te (laten) organiseren. Scholen moeten dan bij hun eigen ouders nagaan of zij BSO willen en zo ja hoe die BSO eruit moet zien. Per 1 augustus 2007 hebben scholen een resultaatverplichting. Het schoolbestuur van het basisonderwijs wordt ervoor verantwoordelijk dat er daadwerkelijk voor- en naschoolse opvang wordt aangeboden als ouders dat wensen. Deze veranderingen zijn ontstaan door de 'Motie van Aartsen-Bos' (2005). Van Aartsen en Bos (2005) gaven aan dat het hierbij gaat het om het verminderen van het spanningsveld tussen de arbeidstijden van werkende ouders en de schooltijden van hun kinderen op de basisschool. Daarnaast wilden Van Aartsen en Bos een oplossing bieden voor de aanzienlijke belasting voor zowel ouders als hun schoolgaande kinderen. De wetswijziging heeft dan ook als doel om de aansluiting tussen het onderwijs en de kinderopvang gemakkelijker te maken, als de ouders dat wensen ( Ministerie van OCW, 2005).

De laatste tijd wordt veel aandacht besteed aan onderzoek naar de kwaliteit van kinderopvang. Uit onderzoek van Aarts en Colbers (2007) blijkt dat kinderen die naar kinderopvang gaan die van goede kwaliteit is, zich op een positieve manier kunnen ontwikkelen. Gevers Deynoot- Schaub en Riksen- Walraven (2002) stellen dat het vooral de kwaliteit van de opvang is die bepaalt welke effecten kinderopvang op de ontwikkeling van kinderen heeft. Kinderen die naar een opvang gaan met een hoge kwaliteit laten meer positieve emoties zien, zijn sociaal competent en communicatiever, veerkrachtiger, zelfstandiger en scoren hoger op diverse cognitieve en taaltesten, dan kinderen die naar een opvang gaan met een lage kwaliteit. Lage kwaliteit van opvang blijkt geassocieerd met het optreden van negatief affect, ongehoorzaamheid, agressief en ander negatief gedrag, teruggetrokkenheid en apathie. Ook uit recenter onderzoek door Gevers Deynoot- Schaub (2006) komt naar voren dat het gedrag en de ervaringen van jonge kinderen in kinderdagverblijven in Nederland afhankelijk is van de kwaliteit. Als de kwaliteit van de opvang laag is, blijkt dat kinderen elkaar negatief gaan bejegenen of dat kinderen teruggetrokken gedrag ontwikkelen. Verder komt naar voren dat kinderen die angstig van aard zijn, en hierdoor vaak minder contacten hebben bij de opvang, minder kans hebben om sociale competenties te ontwikkelen. Kinderen die juist veel negatieve contacten hebben met leeftijdsgenoten hebben later een verhoogd risico op de ontwikkeling van agressief en storend gedrag. In de eerste helft van 2005 is een landelijke meting uitgevoerd naar de kwaliteit van kinderdagverblijven. Deze peiling is onderdeel van een grootschalig onderzoek door het Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek ( NCKO). Dit onderzoek wordt uitgevoerd met subsidie van het Ministerie van Sociale zaken en heeft als doel om een landelijke peiling uit te voeren naar de kwaliteit van kinderopvang in Nederland. Uit de resultaten komt naar voren dat er een relatief laag niveau is van de gemiddelde kwaliteit van kinderdagverblijven. De opvang voldoet aan de meest basale criteria, maar schiet tekort als naar individuele ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen wordt gekeken. Dit is verontrustend want in 1995 werd er nog geen opvang van onvoldoende kwaliteit gevonden, in 2001 6% en in 2005 is dit al gestegen tot 37% ( IJzendoorn, 2007). Hoewel dit onderzoek gericht is op kinderdagverblijven, is het wellicht ook van toepassing op de BSO. Recentelijk is de nationale crèche-test uitgevoerd. Dit is een grootschalig tevredenheidsonderzoek onder 14.000 ouders waarbij de ouders hun crèche, gastouder en buitenschoolse opvang beoordeelden. Hieruit komt naar voren dat de kwaliteit van de buitenschoolse opvang nog ver achter blijft bij die van crèches en gastouderopvang. Punten

die naar voren komen in de resultaten van de nationale crèchetest waarover ouders minder tevreden zijn, zijn hygiëne, sfeer, veiligheid en het pedagogisch beleid van de buitenschoolse opvang ( Nationale crèchetest 2007).

Doelstelling van dit onderzoek is inzicht verkrijgen in de ervaren pedagogische kwaliteit van leidsters van de buitenschoolse opvang en ouders uit de oudercommissie van drie buitenschoolse opvang locaties in Limburg. Voor Limburg is gekozen omdat nog weinig bekend is over de pedagogische kwaliteit van BSO's in de kleinere dorpen. Onderzocht wordt hoe de leidsters en de ouders uit de oudercommissie de pedagogische kwaliteit ervaren en waarderen. De waardering van het belang van verschillende kenmerken wordt afgezet tegen de feitelijke situatie bij de eigen BSO locatie. Ten eerste komen er uit dit onderzoek resultaten naar voren over wat leidsters en ouders in Limburg belangrijk vinden voor de pedagogische kwaliteit. Ten tweede wordt duidelijk of leidsters en ouders tevreden zijn over de pedagogische kwaliteit van hun eigen BSO locatie.

Bij interactieve beleidsvorming wordt het ontwikkelen van (nieuw) beleid georganiseerd in samenwerking met betrokken burgers ( Van Woerkum, 2000). Voordeel van interactieve beleidsvorming is dat deelnemende partijen betrokken worden, invloedsmogelijkheden hebben, meer sprake is van meerzijdige communicatie en dat sprake is van gelijkwaardigheid ( Edelenbos, & Monnikhof, 2001). In dit onderzoek wordt ook gebruik gemaakt van interactieve beleidsvorming en zijn de leidsters en de ouders uit de oudercommissie de burgers die inspraak hebben.

De huidige aandacht voor de pedagogische dimensie komt voor een deel voort vanuit het belang van een pedagogische vorming. Kinderen moeten leren om later zelfstandig en verantwoordelijk maatschappelijk te kunnen functioneren, dit dient het maatschappelijk belang. Met het maatschappelijke belang van de pedagogische dimensie wordt bedoeld dat de ontwikkelingsmogelijkheden, de veiligheid en de gezondheid van het kind voorop staan (Convenant kwaliteit Kinderopvang, 2004). Naast een maatschappelijk belang, heeft dit onderzoek ook een wetenschappelijk belang. In Nederland is er nog weinig literatuur te vinden over de BSO. Dit komt waarschijnlijk door de betrekkelijk korte geschiedenis van de BSO ( Boogaard et al., 2007). Over BSO locaties buiten de Randstad is weinig informatie beschikbaar. Daarom is samen met het NJI gekozen om kleinere locaties in Limburg te onderzoeken.

## *Pedagogische kwaliteit*

Uitgangspunt voor pedagogische kwaliteit is het tegemoetkomen aan de ontwikkelingsbehoeften van kinderen. Bij de beschrijving van pedagogische kwaliteit kan gebruik gemaakt worden van het model van Riksen-Walraven (2004). Het model van Riksen-Walraven is opgesteld voor kinderdagverblijven, maar kan goed vertaald worden naar de BSO. In dit model worden vier verschillende kwaliteitskenmerken van pedagogische kwaliteit onderscheiden. Dit zijn proceskenmerken, structurele kenmerken, kindkenmerken en omgevingskenmerken. *Proceskenmerken* zijn kenmerken van het zorg en opvoedingsproces, zoals leidster-kind interacties, hygiëne, persoonlijke zorg, materialen en activiteiten. Het gaat hierbij om directe ervaringen van het kind met de leidster en de andere kinderen. De leidster vormt het belangrijkste onderdeel van de proceskwaliteit. De leidster heeft namelijk interactie met het kind, invloed op de interactie met de materiele omgeving en invloed op de interactie van het kind met andere kinderen. *Structurele kenmerken* zijn de kenmerken van opvoeders of de opvang. Het betreft verschillende randvoorwaarden die van directe of indirecte invloed zijn op de dagelijkse verzorging en opvoeding zoals, groeps grootte, leidster-kind ratio, de opleiding van de leidster, pedagogische ondersteuning van de leidsters en groepsstabiliteit. Kinderen moeten op school al in grote groepen functioneren, daarom is het prettig als ze bij de BSO wat meer in kleine groepjes kunnen verblijven. Hierdoor kan de leidster beter individuele aandacht aan de kinderen geven. De leidster moet beschikken over goede kennis over de ontwikkeling van kinderen, zodat de leidster de kinderen kan stimuleren. Voor kinderen is het prettig dat ze veel vaste gezichten zien. Daarom is het belangrijk dat kinderen in vaste groepjes zitten en er niet teveel verloop van het personeel is. Groeps grootte, leidster-kind ratio en opleiding van de leidster wordt ook wel 'ijzeren driehoek' genoemd. Uit onderzoek blijkt namelijk dat groeps grootte en de opleiding van de leidster de belangrijkste determinanten zijn die verschillen kunnen veroorzaken in de ontwikkeling van het kind (Tavecchio, 2002). Dit komt ook uit buitenlands onderzoek naar voren. Kinderen die in kleinere groepen worden opgevangen zijn bijvoorbeeld coöperatiever, hebben een betere academische voortgang en doen meer aan sociaal spel. Grotere groepen zorgen voor meer ronddwalen van kinderen en lagere niveaus van sociale aanpassing. Een betere opleiding van de leidster zorgt voor een hoger niveau van sociale competentie bij kinderen (Dunn, 1993)

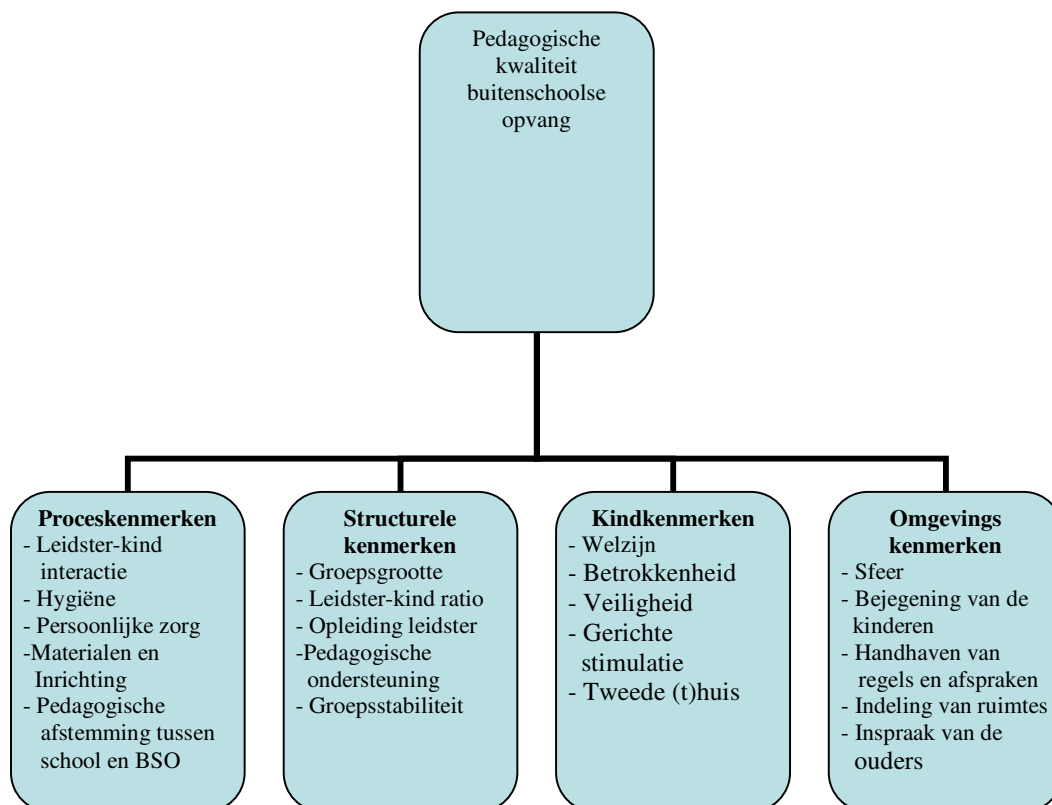
Bij *kindkenmerken* gaat het om het welzijn van kinderen (ontspannen, gelukkig voelen, ontwikkeling), de betrokkenheid van kinderen (gericht, aandachtig en geconcentreerd bezig kunnen zijn) en de veiligheid voor kinderen (zich thuis voelen, geborgen voelen) (de Kruijf, Vermeer, Fukkink, Riksen-Walraven, Tavecchio, van IJzendoorn, & J. van Zeijl, 2007). Als laatste zijn *omgevingskenmerken* te verdelen in het pedagogisch klimaat, de sfeer bij de BSO, de bejegening van kinderen, handhaving van regels en afspraken, indeling van ruimtes en inspraak van de ouders. Het pedagogische klimaat verwijst naar de opvoedingscontext waarin de instelling haar opdracht uitvoert. Het gaat hierbij vooral om de sfeer die de instelling wil overdragen aan de kinderen en ouders. Tevens heeft het betrekking op de bejegening van kinderen door de instelling en hoe de ruimtelijke omgeving van de kinderen is ingericht. Informatie over sfeer en bejegening worden vaak vastgelegd in afspraken en regels. Een belangrijk onderdeel van het pedagogisch klimaat is dan ook hoe ervoor gezorgd wordt dat deze afspraken en regels nageleefd worden (Commissie dagarrangementen, 2001). Voor de BSO zijn enkele belangrijke uitgangspunten voor kinderen geformuleerd. De BSO moet een tweede thuis zijn voor kinderen, kinderen moeten privacy en autonomie hebben, er moet ruimte zijn voor participatie, aanwezigheid van een aansluitend aanbod, het ontwikkelen van normen en waarden, er moet een mogelijkheid zijn om deel uit te maken van een leefgemeenschap en er moet ruimte zijn voor samenwerking met de ouders. Dit zijn belangrijke punten voor het pedagogische klimaat bij de buitenschoolse opvang waar rekening mee gehouden dient te worden (Schreuder, 2006). Een tweede belangrijke punt van de omgevingskenmerken zijn de ouders. Het is belangrijk dat de buitenschoolse opvang duidelijk is over de uitgangspunten waarin zij opvoedt naar de ouders toe. De ouders moeten het pedagogisch klimaat dat bij de buitenschoolse opvang gevoerd wordt ondersteunen. Hiervoor is een goede afstemming tussen de ouders en de buitenschoolse opvang nodig. De invloed die de ouders kunnen hebben op de pedagogische kwaliteit, kan op drie manieren worden vormgegeven. Ten eerste kiezen ouders zelf naar welke school of opvang ze hun kinderen brengen. Bij de keuze voor een bepaalde instelling, houden ze vaak rekening met het pedagogisch klimaat dat daar heerst. Deze keuze is vaak gebaseerd op hun levensbeschouwing of cultuur. Ten tweede vinden ouders het belangrijk dat ze tijdens de school of opvangperiode van hun kind invloed kunnen uitoefenen. Hierbij kan gedacht worden aan rapportbesprekingen en korte gesprekjes tijdens het halen en brengen van de kinderen. Als laatste mogelijkheid kunnen ouders invloed uitoefenen via formele inspraakorganen zoals de oudercommissie of bestuur (Commissie Dagarrangementen,

2001). Uit onderzoek door IJzendoorn, Tavecchio, Verhoeven, Reilmg en Stams (1996), blijkt dat verschillen in opvoedingsstijl effect kunnen hebben op het kind. Hoe meer verschillen in opvoedingsstijl tussen de ouder en de leidsters, hoe slechter het welbevinden van het kind. Hierdoor is het extra belangrijk dat ouders en de leidsters van de kinderopvang voor dat het kind naar de opvang gaat met elkaar praten over de belangrijkste punten van opvoeding. Hierdoor ontstaat een hechtere basis tussen ouders en leidsters ( IJzendoorn et al.,1996). Ook in het model van Riksen-Walraven ( 2004) komt naar voren dat ouders een belangrijke rol vervullen. Ouders hebben allereerst indirect invloed op de opvangkwaliteit door contact met de leidsters bij het brengen en halen van het kind. Daarnaast kunnen zij invloed uitoefenen op de kwaliteit door communicatie met de buitenschoolse opvang over het pedagogisch beleid ( Kruijf et al., 2007).

Uit onderzoek blijkt dat een hoge proceskwaliteit en goede structurele kenmerken voordelen kunnen hebben voor kinderen. Kinderen zijn gelukkiger, hebben hechtere relaties met de leidsters, en presteren beter op gestandaardiseerde cognitieve testen en taaltesten, bij opvang met een hogere proceskwaliteit. Een lage proceskwaliteit kan zorgen voor gedragsproblemen. Voor het structurele kenmerk leidster- kind ratio in relatie tot de performance van kinderen, zorgt een goede ratio voor betere communicatie, betere algemene kennis, meer coöperatieve kinderen en betere interactie met andere kinderen zonder conflict ( Lowe- Vandell, & Wolff, 2000).

Er valt de laatste jaren een verschuiving te zien bij het onderscheid tussen structurele kenmerken en proceskwaliteit. Eerst lag de aandacht vooral bij de structurele kenmerken. De structurele kenmerken gelden nu als randvoorwaarden voor goede opvang. De focus ligt tegenwoordig meer bij het primaire proces dat zich binnen de kinderopvang afspeelt en waarin de leidster en haar relatie met het kind centraal staat ( Tavecchio, 2002).

Voor dit onderzoek is een model opgesteld om de pedagogische kwaliteit van BSO's te bekijken. Dit model is gebaseerd op het model van Riksen- Walraven (2004). Het model geeft een weergaven van de eerdergenoemde kenmerken die van invloed zijn op de pedagogische kwaliteit van de buitenschoolse opvang.



Figuur 1: Kenmerken van invloed op de pedagogische kwaliteit in de buitenschoolse opvang ( gebaseerd op het model van Riksen- Walraven (2004))

### Vraagstelling en onderzoeksvragen

Naar aanleiding van de informatie uit verschillende onderzoeken, is voor dit onderzoek de volgende vraagstelling geformuleerd:

*‘ Wat is de ervaren pedagogische kwaliteit van leidsters en ouders uit de oudercommissie van drie buitenschoolse opvang locaties in Limburg en in hoeverre komt de ervaren pedagogische kwaliteit tussen leidsters en ouders met elkaar overeen?’*

De ervaren pedagogische kwaliteit zal achterhaald worden aan de hand van de vier centrale kenmerken van het model. De waardering van het belang van deze kenmerken wordt afgezet tegen de feitelijke situatie van de eigen BSO locaties.

Gekozen is voor de leidsters omdat bijvoorbeeld uit het onderzoek van Riksen- Walraven (2000) blijkt dat zij een grote rol hebben bij de buitenschoolse opvang. Zij zijn de spil van de opvang en dus een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling van kinderen. Uit het onderzoek van



Riksen- Walraven blijkt dat ook ouders een grote rol kunnen uitoefenen op de pedagogische kwaliteit van de buitenschoolse opvang. Gekozen is alleen voor ouders uit de oudercommissie omdat ze wellicht meer kennis hebben over het beleid bij de BSO. In dit onderzoek worden de leidsters en de ouders met elkaar vergeleken. Voor deze twee groepen is gekozen omdat ze beide ervaringsdeskundige zijn. Zoals eerder aangegeven zal dit onderzoek gebruik maken van interactieve beleidsvorming. De ervaren pedagogische kwaliteit van de leidsters en ouders uit de oudercommissie zullen voorgelegd worden aan de directeuren en/ of managers van de buitenschoolse opvang. Hierdoor kunnen ze zien wat er leeft in de praktijk en het beleid hier op aanpassen of vernieuwen.

De vraagstelling wordt geoperationaliseerd met vier onderzoeksvragen. De eerste onderzoeksvraag is ‘Wat is de ervaren pedagogische kwaliteit van de leidsters en ouders met betrekking tot proceskenmerken, structurele kenmerken, kindkenmerken en omgevingskenmerken?’. De proceskenmerken bestaan uit leidster-kind interactie, hygiëne, persoonlijke zorg, materialen en activiteiten en de pedagogische afstemming tussen school en de BSO. De structurele kenmerken bestaan uit groeps grootte, leidster-kind ratio, de opleiding van de leidster, de pedagogische ondersteuning van de leidster en groepsstabiliteit. De kindkenmerken bestaan uit het welzijn van het kind, de betrokkenheid van het kind, de veiligheid van het kind, het gericht stimuleren van kinderen en het zorgen voor een tweede (t)huis. Als laatste bestaan de omgevingskenmerken uit de sfeer bij de BSO, bejegening van de kinderen, handhaven van regels en afspraken, indeling van de ruimtes en inspraak van de ouders. Naar aanleiding van onderzoek door Boogaard et al., (2007) en Kruijff et al., (2007) kunnen enkele verwachtingen worden uitgesproken. Verwacht wordt dat de grote meerderheid van de proceskenmerken en de structurele kenmerken belangrijk worden gevonden door zowel de leidsters als de ouders. Vooral de leidster-kind interactie zal belangrijk geacht worden bij de proceskenmerken. Met betrekking tot de kindkenmerken wordt verwacht dat de leidsters en ouders vinden dat kinderen vrij moeten kunnen spelen en plezier moeten hebben bij de BSO. Ze moeten zelf kunnen kiezen of ze met een activiteit mee willen doen en met wie ze willen spelen. Tevens wordt verwacht dat de leidsters en de ouders het belangrijk vinden dat de kinderen ook gestimuleerd en uitgedaagd worden om nieuwe dingen te proberen. Als laatste wordt met betrekking tot de omgevingskenmerken verwacht dat zowel de leidsters als de ouders het belangrijk vinden dat de sfeer bij de BSO gericht is op vrije tijd. Naar verwachting zullen zowel de leidsters als de ouders het ook

belangrijk vinden dat ouders inspraak kunnen hebben, maar dat het belang van het kind voorop staat, de belangen van de ouders komen daarna ( Boogaard et al., 2007 ; de Kruijff et al., 2007).

De tweede onderzoeksvraag is ‘Wat is de ervaren pedagogische kwaliteit van de leidsters en ouders uit de oudercommissie met betrekking tot knelpunten?’. Met knelpunten worden bij deze onderzoeksvraag problemen of moeilijkheden bedoeld. Hierbij kan gedacht worden aan onder andere wachtlijsten, ruimtegebrek, geldproblemen, groepen die te groot zijn en onbekwame leidsters. Naar aanleiding van het onderzoek van Boogaard et al., (2007) wordt verwacht dat de meest voorkomende knelpunten bekwame leidsters, ruimte, inrichting, omvang en samenwerking zijn.

De derde onderzoeksvraag is ‘ Welke wensen hebben leidsters en ouders met betrekking tot de pedagogische kwaliteit?’. Met wensen wordt bij deze vraag bedoeld wat de leidsters en ouders graag verbeterd of helemaal anders zouden willen zien. Naar aanleiding van het onderzoek van Boogaard et al., (2007) wordt verwacht dat de wensen bestaan uit een verbeterde opleiding voor leidsters, verbetering van de individuele begeleiding van leidsters, verbetering van de (buiten) ruimte en een naar leeftijd gedifferentieerd aanbod ( Boogaard et al., 2007).

De vierde onderzoeksvraag is ‘ Wat zijn de verschillen in mening van leidsters en ouders uit de oudercommissie met betrekking tot de verschillende kenmerken, knelpunten en wensen?’. Bij alle vragen worden de resultaten voor de leidsters en ouders uit de oudercommissie apart weergegeven. Hierdoor kan gekeken worden of leidsters en ouders andere ideeën hebben over bepaalde onderwerpen. De verwachting is dat de meningen over veel onderdelen overeen zullen komen tussen de ouders en de leidsters. In het onderzoek van Fukkink, Tavecchio, de Kruijff, Vermeer en Van Zeil (2005) komt naar voren dat leidsters, ouders en extern deskundige vaak hetzelfde denken over de pedagogische kwaliteit, ze kijken als het ware door dezelfde bril. Belangrijk is wel rekening te houden met het feit dat door de verschillende groepen niets gezegd is over de precieze invulling per kwaliteitskenmerk ( Vandenbroeck, 2004).

## **METHODE**

### **Deelnemers**

In totaal hebben drie locaties voor buitenschoolse opvang meegewerkt aan dit onderzoek. Twee van deze locaties waren onderdeel van Stichting Welzijn Echt (SWE) kinderopvang, één locatie was onderdeel van Kinderopvang Humanitas. In overleg met het NJI is gekozen voor

buitenschoolse opvang locaties in Limburg omdat hier nog weinig informatie over beschikbaar was.

SWE-kinderopvang is een regionale organisatie voor kinderopvang. Op dit moment heeft SWE-kinderopvang drie kinderdagverblijven ( in totaal 108 kindplaatsen), vijf buitenschoolse opvang locaties ( in totaal 80 kindplaatsen) en 13 peuterspeelzalen die vallen onder SWE-welzijnswerk ( in totaal 225 kindplaatsen) in de gemeente Echt-Susteren en Maasgouw.

Kinderopvang Humanitas is de grootste kinderopvangaanbieder in Nederland met 170 vestigen over het hele land. Humanitas heeft kinderdagverblijven, centra voor buitenschoolse opvang, peuterspeelzalen en gastouders door heel Nederland. Kinderopvang Humanitas is een aparte werkstichting van de al zestig jaar bestaande Vereniging Humanitas.

In totaal hebben twaalf leidsters en zeven ouders een vragenlijst ingevuld. Negen leidsters werden geselecteerd voor een open interview aan de hand van de criteria aantal jaren werkzaam bij de locatie ( minimaal 1 jaar) en het aantal dagen werkzaam bij de BSO (minimaal 3 dagen). Drie ouders werden geselecteerd voor de open interviews aan de hand van het criterium aantal jaren werkzaam voor de oudercommissie ( minimaal een half jaar). Voor deze criteria is gekozen omdat hierdoor de leidsters en ouders met de meeste ervaring en kennis over de eigen locatie geïnterviewd konden worden.

De anonimiteit van de deelnemers is gewaarborgd door bij de uitwerking van de demografische gegevens gebruik te maken van gemiddeldes. Hierdoor kunnen de individuele gegevens van de leidsters en ouders niet herleid worden. De demografische gegevens van alle leidsters en ouders uit de oudercommissie zijn terug te vinden in tabel 1.

Tabel 1: Demografische gegevens van leidsters en ouders uit de oudercommissie

	<b>Sekse</b>	<b>Leeftijd</b> <b>Gem/jongste- oudste</b>	<b>Opleidingen</b>	<b>Periode werkzaam (in jaren) Gem/ Stdev</b>	<b>Aantal dagen werkzaam Gem/ Stdev</b>
<b>Leidsters ( N=12)</b>	Vrouw	33,4/21- 57jaar	SPW,SPH,onderwijsassistente, Mdgo-AB mbo-AW, pedagogische academie, kinderverzorgsteropleiding,	3,4/3,5	3,25/0,83
<b>Ouders (N=7)</b>	Vrouw	34,7/28-40 jaar	n.v.t.	0,8/0,6	n.v.t.

## **Onderzoeksinstrumenten**

### *Vragenlijst*

Deze vragenlijst is opgesteld met behulp van een recent onderzoek van het Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek (NCKO) ( Boogaard et al., 2007). De vragenlijst dient als inventarisatie voor dit onderzoek. Met de vragenlijst kan gekeken worden hoe de leidsters en ouders de verschillende kenmerken van pedagogische kwaliteit en de eigen locatie waarderen. Hierdoor kunnen de trends en de algemene meningen van de leidsters en ouders onderzocht worden. Er is een vragenlijst opgesteld voor de leidsters en een vragenlijst voor de ouders. De vragenlijst is opgedeeld in drie delen. Deel A is een algemeen deel. Deze vragen zijn gesteld om een beeld te schetsen van de demografische kenmerken van de leidsters. Voor de vragenlijst van de leidsters wordt gevraagd naar geslacht, leeftijd, nationaliteit, opleiding, functie, aantal uren werken bij de buitenschoolse opvang en hoe lang al werkzaam op de huidige locatie. De algemene vragen voor de ouders bestaan uit geslacht, leeftijd, nationaliteit, hoeveel kinderen naar de BSO gaan, wat de leeftijd is van de kind(eren) die naar de BSO gaan, hoeveel dagen de kinderen naar de BSO gaan en hoe lang ze al actief zijn in de oudercommissie. Deze vragen zijn wederom gesteld om een beeld te kunnen schetsen van de demografische kenmerken van ouders die deelnemen in de oudercommissie. Deel B van de vragenlijst is een 100- puntenvragenlijst. Met deze 100-punten vragenlijst kunnen de leidsters en ouders het belang van verschillende kenmerken waarderen ( Van Rossum, 2003). De 100 punten vragen zijn verdeeld in 5 categorieën. Dit zijn naast de centrale kenmerken van het model, knelpunten en wensen. Deze kenmerken worden omschreven in verschillende begrippen die belangrijk zijn voor pedagogische kwaliteit. De respondenten wordt gevraagd om 100 punten te verdelen over de verschillende factoren. Deze 100 punten moeten de respondenten verdelen naar belangrijkheid. De factor die ze het belangrijkste vinden krijgt de meeste punten, de factor die ze het minst belangrijk vinden krijgt de minste punten of geen punten. Op deze manier is het mogelijk om het relatieve belang van elk van de factoren vast te leggen. Doordat de respondenten gevraagd wordt om 100 punten te geven aan de verschillende factoren, komt een gemiddelde puntenwaardering overeen met het percentage aan punten ( Van Rossum, 2003). Ten opzichte van de stellingen geven de 100 punten vragen een prioritering aan

Deel C van de vragenlijst bestaat uit een aantal stellingen. Verschillende onderdelen van de vier centrale kenmerken uit het model zijn vertaald naar stellingen, per kenmerk vijf stellingen.

Hierbij werd een onderscheid gemaakt tussen het waarden van het belang van de stellingen en in welke mate de stellingen overeenkwamen met de feitelijke situatie bij de BSO's. In totaal zijn er dus 20 stellingen in de vragenlijst opgenomen maar moest er 40 keer een antwoord gegeven worden. De antwoordmogelijkheden die de respondenten bij de waardering van het belang konden invullen waren het belang is zeer groot, groot, klein en zeer klein. Met betrekking tot de feitelijke situatie waren de antwoordmogelijkheden de BSO voldoet hieraan goed, redelijk, matig slecht. Een voorbeeld van een stelling met betrekking tot proceskenmerken is 'De BSO moet een gevarieerd aanbod aan activiteiten aanbieden'. Een voorbeeld van een stelling met betrekking tot structurele kenmerken is 'De BSO moet zorgen dat er tenminste 1 leidster HBO geschoold is'. Een voorbeeld van een stelling met betrekking tot kindkenmerken is 'De BSO moet kinderen inspraak geven in de activiteiten op de BSO'. Als laatste is een voorbeeld van een stelling met betrekking tot omgevingskenmerken 'De BSO moet zorgen voor een aparte ruimte/hoek voor jongens en meisjes en oudere en jongere kinderen'. In de vragenlijst van de ouders zijn nog vier extra stellingen opgenomen. Deze stellingen hebben betrekking op openingstijden, opvang tijdens vakantieperiodes en flexibiliteit bij de afname van dagen.

#### *Open interview*

Naar aanleiding van de eerdergenoemde criteria, zijn twaalf respondenten uitgenodigd voor een open interview. Deze open interviews dienden als nuance op de trends die naar voren zijn gekomen bij de vragenlijst. Door middel van de interviews kon aanvullende informatie verkregen worden. Dit zorgde voor verdieping en een aanvulling op de vragenlijst. Voor aanvang van de interviews werd per respondent een aparte topiclijst opgesteld. Deze topiclijst werd gestuurd vanuit de antwoorden van de respondenten in de vragenlijst en was dus voor iedere respondent verschillend. Per kenmerk werden vragen opgesteld naar aanleiding van de antwoorden die gegeven werden bij de 100 punten vragen en de stellingen.

In dit onderzoek werd gebruik gemaakt van datatriangulatie. Hiermee wordt bedoeld dat in één onderzoek meerder methoden gebruikt worden voor het verzamelen van gegevens (Baarda, de Goede & Teunissen, 2000). Er is gebruik gemaakt van kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Hiervoor is gekozen omdat de steekproef relatief klein is. Gegevens die naar voren komen uit de vragenlijst zorgen voor meer helderheid als deze aangevuld worden met kwalitatieve data uit interviews. Interviews hebben het voordeel dat er doorgevraagd kan worden wat zorgt voor verdieping. Hierdoor zorgt de combinatie van vragenlijst en interviews voor een

vergroting van de betrouwbaarheid en interne validiteit. Met betrouwbaarheid wordt bedoeld dat het onderzoek herhaalbaar moet zijn, een andere onderzoeker zou het op precies dezelfde wijze moeten kunnen uitvoeren. Met interne validiteit wordt bedoeld of je meet wat je wil meten, de gegevens die verzameld worden dienen een goede afspiegeling te zijn van de werkelijke situatie (Baarda et al., 2000). Uitgaande van de complexiteit van het onderzoeksveld kunnen door combinatie van verschillende onderzoeksinstrumenten meer aspecten van het veld tot hun recht komen ('t Hart, van Dijk, de Goede, Jansen & Teunissen, 1998).

### **Data verzameling en procedure**

Samen met de managers van Humanitas en SWE-kinderopvang zijn drie verschillende BSO locaties in Limburg gekozen. De managers van de locaties en één directrice van een school hebben voor aanvang van het onderzoek een inventarisatie vragenlijst ingevuld. Deze diende om een algemeen beeld te ontwikkelen over de locaties. Vervolgens zijn negentien vragenlijsten uitgedeeld aan de leidsters en ouders uit de oudercommissie. Na ongeveer anderhalve maand zijn alle vragenlijsten geretourneerd. Nadat de vragenlijsten geretourneerd waren, zijn aan de hand van de eerder genoemde criteria twaalf mensen uitgenodigd voor een interview. Vervolgens zijn voor de mensen die deelnamen aan het interview topiclijsten opgesteld. Gedurende ongeveer anderhalve maand zijn naar aanleiding van de criteria per locatie drie leidsters en één ouder uitgenodigd voor een open interview. De interviews zijn opgenomen met een memorecorder, dit zorgt voor een betere betrouwbaarheid omdat geen informatie verloren gaat en alles letterlijk uitgewerkt kan worden. Het zorgt voor een extra controle op het werk.

Nadat alle interviews letterlijk uitgewerkt waren, kon begonnen worden met de data-analyse. Doordat de onderzoekspopulatie klein is, werd geen gebruik gemaakt van kwantitatieve analyse met SPSS omdat de kans klein was dat er significante resultaten gevonden zouden worden. Daarom werden de antwoorden die gegeven zijn in de vragenlijsten met behulp van MS Excel 2007 bekeken. De gemiddelde scores van de 100 punten vragen werden uitgerekend en de percentages weergegeven in cirkeldiagrammen. De vijf stellingen per kenmerk werden samengenomen er hiervoor werden het gemiddelde en de standaarddeviatie berekend voor zowel de waardering als de feitelijke situatie bij de eigen locatie.

De interviews zijn geanalyseerd met behulp van de training kwalitatieve analyse (Baar 2002; Baarda et al., 2000). Deze training zorgde voor handvatten om de verschillende stappen

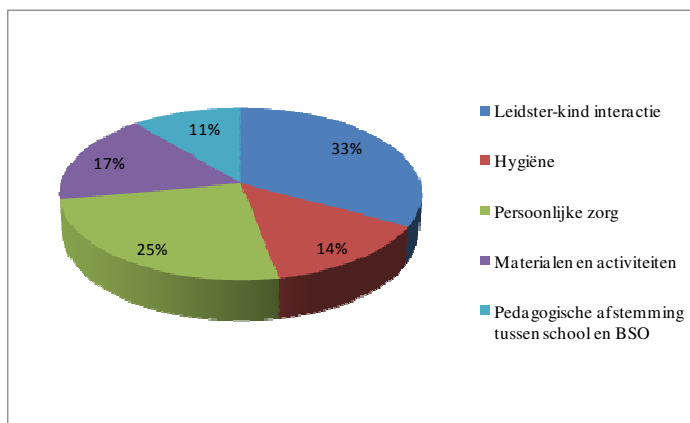
van kwalitatieve analyse te doorlopen. Ten eerste werden de interviews letterlijk uitgewerkt. Vervolgens is de relevante informatie geselecteerd en opgedeeld in fragmenten die allemaal een label kregen. Hierna zijn alle labels gegroepeerd en in labelrijen gedimenseerd. Uiteindelijk is voor verschillende dimensies samen een kernlabel opgesteld. Een kernlabel is een verzameling van ‘gelijksoortige’ labels die onder één conceptuele noemer zijn gebracht ( Baar, 2002; Baarda et al, 1995).

## RESULTATEN

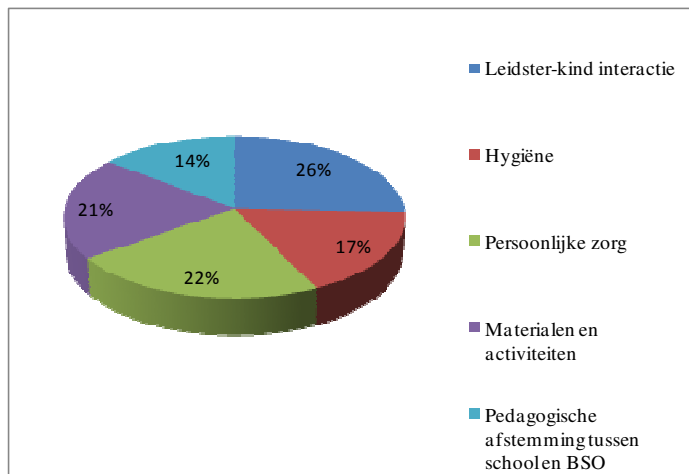
De 100 punten vragen uit de vragenlijst zijn berekend aan de hand van gemiddeldes, die verwerkt zijn in cirkeldiagrammen. Bij de percentages uit de cirkeldiagrammen dient rekening gehouden te worden met de kleine N. De kernlabels die zijn opgesteld aan de hand van de interviews zullen in de resultaten cursief weergegeven worden en aangevuld met citaten. Alleen de belangrijkste resultaten van de interviews zullen beschreven worden.

### *Proceskenmerken*

Binnen de reeks van proceskenmerken vinden leidsters leidster-kind interactie (33%) en persoonlijke zorg (25%) belangrijk. De ouders waarderden de leidster-kind interactie (26%), de persoonlijke zorg (22%) en de materialen en activiteiten (21%) als belangrijke kenmerken. In figuur 2 en 3 staan de cirkeldiagram weergegeven. Hierin zijn ook de in mindere mate belangrijke geachte factoren afzonderlijk opgenomen.



Figuur 2 Relatieve gewicht van de proceskenmerken van leidsters



Figuur 3 Relatieve gewicht van de proceskenmerken van ouders

Leidsters vinden de leidster-kind interactie heel belangrijk. Ze geven aan dat *de leidster-kind interactie de basis is* van wat er bij de BSO zou moeten zijn met betrekking tot proceskenmerken. Hierbij is het belangrijk dat de leidsters *ook aandacht geven aan de stillere kinderen* omdat deze vaak minder aandacht vragen. Dit heeft ook te maken met de persoonlijke zorg, iedere dag moet er *aandacht zijn voor de persoonlijke zorg van het kind*. De leidsters geven de minste punten aan de pedagogische afstemming tussen school en de BSO. Dit komt omdat *de BSO vrije tijd is* volgens de leidsters. ‘*De BSO is toch meer vrije tijd, ik vind dat ze niet precies hetzelfde hoeven als op school, het is hier toch wat soepeler, we hebben hier onze eigen regels en afspraken en die hoeven niet hetzelfde te zijn als op school*’ (Leidster).

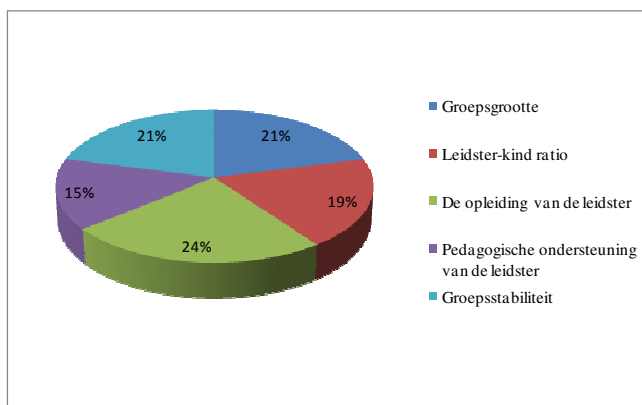
De ouders vinden ook de leidster-kind interactie heel belangrijk. Zij vinden *de leidster-kind interactie bepalend voor de sfeer en het vertrouwen van het kind*. Een kind voelt zich hierdoor meer thuis en veilig. De materialen en activiteiten worden door de ouders van belang geacht doordat *materialen en activiteiten zorgen voor uitdaging voor het kind*. Door een goed aanbod vervelen kinderen zich niet snel en is dit goed voor hun ontwikkeling. De ouders vinden de pedagogische afstemming tussen school en BSO ook het minst belangrijk. Ook zij geven aan dat *BSO vrije tijd is voor kinderen*. Opvallend is echter dat de ouders wel vinden dat *pedagogische afstemming tussen school en BSO zorgt voor een eenheid in structuren*. Kinderen kunnen bij de BSO en op school anders zijn en dat wordt hierdoor dan eerder opgepikt. ‘*Kinderen kunnen op*



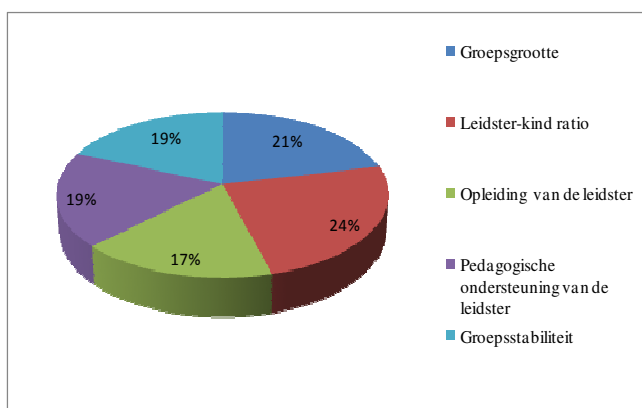
*school heel anders zijn dan bij de BSO, op school moet een kind presteren, is het steeds in een groep en moet het stil zijn, bij de BSO hoop je dat je kind zichzelf kan zijn en kan doen en laten wat het zelf wil, ik heb zoiets van een kind moet anders kunnen zijn op een plek waar hij niet naar school gaat en waar hij zich kan ontspannen' (Ouder).*

### Structurele kenmerken

Binnen de reeks van structurele kenmerken vonden de leidsters de opleiding van de leidster (24%), de groepsmaat (21%) en de groepsstabiliteit (21%) het belangrijkste. De ouders waardeerden de leidster-kind ratio (24%), de groepsmaat(21%), de pedagogische ondersteuning van de leidster (21%) en de groepsstabiliteit (21%) als belangrijkste kenmerken. In figuur 4 en 5 zijn de cirkeldiagrammen weergegeven. Hierin zijn ook de in mindere mate belangrijk geachte factoren opgenomen.



Figuur 4 Relatieve gewicht van de structurele kenmerken van leidsters



Figuur 5 Relatieve gewicht van de structurele kenmerken van ouders

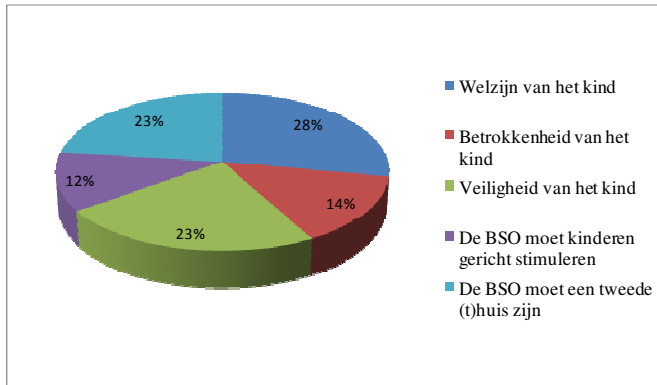
De leidsters geven aan dat de structurele kenmerken allemaal erg belangrijk zijn. Ze geven aan dat *structurele kenmerken als geheel belangrijk zijn. 'Ik vind dat alles één geheel is, ik kan er niet één punt uithalen. Om tot iets heel goeds te komen moet je alle punten hebben, ze zijn in een cirkel in elkaar verweven'* (Leidster). De opleiding van de leidster wordt belangrijk geacht omdat *de opleiding zorgt voor kennis en ervaring*. Het is belangrijk dat iemand minstens een MBO diploma heeft om met kinderen te mogen werken. Hierdoor leren ze hoe ze in verschillende situaties met kinderen moeten omgaan. Leidsters vinden *toezicht nodig op groepsgrootte* omdat grote groepen kinderen niet werkzaam zijn. Tevens vinden de leidsters het ook belangrijk dat de *groepsstabiliteit goed is, groepsstabiliteit zorgt voor structuur en connectie met kinderen*. Als kinderen iedere dag andere gezichten zien, kunnen ze ook geen band opbouwen met vriendjes en leidsters. Hoewel de leidsters de minste punten geven aan de pedagogische ondersteuning, vinden ze *aandacht voor bijscholing* wel belangrijk.

De ouders vinden de leidster-kind ratio en groepsgrootte belangrijk. Ze vinden namelijk dat *grote groepen zorgen voor onoverzichtelijkheid*. Door de groepen klein te houden en genoeg leidsters op een groep te hebben kan de kwaliteit en persoonlijke aandacht gewaarborgd blijven. Naast de leidster-kind ratio en de groepsgrootte, vinden ouders de *groepsstabiliteit* ook belangrijk. *Groepsstabiliteit zorgt ervoor dat kinderen zich op hun gemak voelen*. Ze weten dan welke vriendjes en leidsters er altijd zijn waarbij ze terecht kunnen. In tegenstelling tot de leidsters waarderen de ouders de opleiding van de leidsters als minst belangrijk. Ze geven aan dat *de goede wil van leidster van belang is*. Leidsters kunnen nog zo'n goede opleiding hebben, ze moeten er ook iets mee willen doen. Door pedagogische ondersteuning aan de leidsters te geven tijdens situaties die zich voordoen op het werk, zorgt dit voor meer praktische kennis om problemen te kunnen oplossen dan wat ze op school leren. *'Ik denk dat je toch erg afhankelijk bent van de goede wil van de leidsters, of ze willen leren, dat telt nog veel meer, je kunt iemand scholen en op de hoogte brengen en allerlei nieuwe dingen aanbieden, maar als de leidsters er dan geen zin in hebben dan kom je niet ver'* (Ouder).

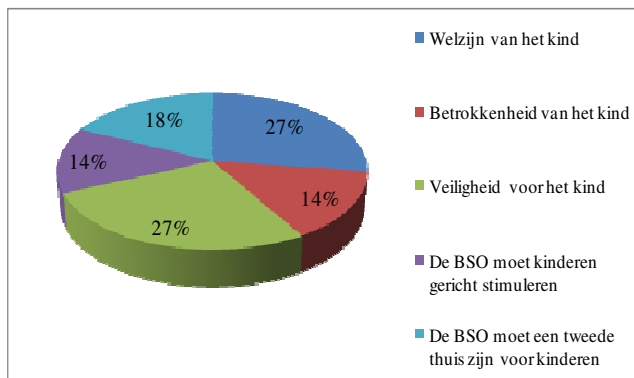
### *Kindkenmerken*

Binnen de reeks van kindkenmerken vinden de leidsters het welzijn van het kind (28%), de BSO moet een tweede (t)huis zijn voor kinderen (23%) en de veiligheid van het kind (23%) belangrijk. De ouders vinden het welzijn van het kind (27%) en de veiligheid voor het kind (27%)

belangrijke factoren. In figuur 6 en 7 zijn de gegevens terug te vinden. Hierin zijn ook de in minder mate van belang zijnde factoren opgenomen.



Figuur 6 Relatieve gewicht van de kindkenmerken van leidsters



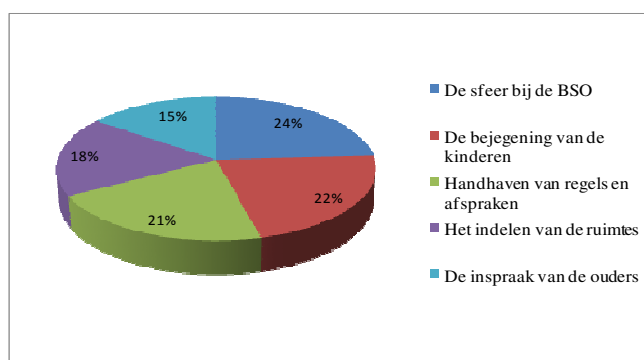
Figuur 7 Relatieve gewicht van de kindkenmerken van ouders

Net als bij de structurele kenmerken gaven de leidsters aan dat de kindkenmerken met elkaar in verbinding staan. Als het ene kenmerk niet aanwezig is bij de BSO, zal het andere kenmerk ook niet bereikt worden. *Veiligheid en thuis voelen bij de BSO is belangrijk.* Deze twee factoren zorgen ervoor dat het welzijn van de kinderen goed is. De leidsters vinden het gericht stimuleren van kinderen minder belangrijk. Ze vinden *eigen keuze en vrije tijd bij de BSO belangrijk.* Kinderen moeten op school al zoveel, bij de BSO kunnen ze lekker doen wat ze zelf willen. Toch worden de kinderen wel gestimuleerd wanneer dit nodig mocht zijn. *‘Kinderen moeten hier niets, we houden het wel bij als een kind bijvoorbeeld achterligt en de school geeft aan dat het kind niet goed leest/schrijft, of wij dat willen oefenen, als de ouders dit willen dan*

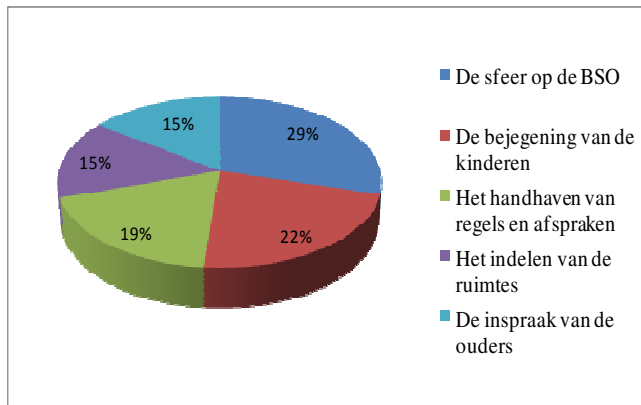
doen we het wel, maar het komt niet vanuit ons, wij kunnen niet zeggen van nu zitten en schrijven, ze komen hier voor hun vrije tijd' (Leidster). Net zoals de leidsters vinden de ouders ook het welzijn en de veiligheid van het kind heel belangrijk. Ook de ouders gaven aan het moeilijk te vinden om te kiezen tussen deze factoren, omdat ze allemaal met elkaar in relatie zijn. Het gericht stimuleren van kinderen vinden de ouders ook minder belangrijk. Ze vinden namelijk dat *kinderen tot niets verplicht zijn bij BSO*. Wel vinden de ouders het belangrijk dat *kinderen soms spelenderwijs wat educatiefs wordt bijgebracht*. Dit kan bijvoorbeeld door het aanbieden van sport of muzieklessen. Hierdoor leren ze wat maar vinden de kinderen het tegelijkertijd ook vrije tijd. De ouders geven aan dat hun kinderen over het algemeen graag naar de BSO komen. Kinderen die net bij de BSO begonnen zijn hebben het in het begin nog wel even moeilijk. Wel wordt door de ouders aangegeven dat de overgang van het kinderdagverblijf naar de BSO goed is, omdat het allemaal in hetzelfde gebouw zit en de kinderen al een beetje gewend zijn.

### Omgevingskenmerken

Binnen de reeks van omgevingskenmerken vinden de leidsters de sfeer op de BSO (24%), de bejegening van de kinderen (22%) en het handhaven van regels en afspraken (21%) belangrijk. Ook de ouders vinden de sfeer op de BSO (29%), de bejegening van de kinderen (22%) en het handhaven van regels en afspraken (19%) belangrijk. In figuur 8 en 9 zijn deze resultaten terug te vinden. Hierin worden ook de resultaten die minder van belang geacht werden weergegeven.



Figuur 8 Relatieve gewicht van de omgevingskenmerken van leidsters



Figuur 9 Relatieve gewicht van de omgevingskenmerken van ouders

De leidsters geven aan dat *een prettige sfeer het uitgangspunt is* bij de BSO. Als de sfeer goed is dan is het gezellig, ontspannen en hebben de kinderen de mogelijkheid om goed te kunnen functioneren. Verder vinden de leidsters *duidelijke regels* belangrijk. Deze zorgen namelijk voor respect voor spullen en mensen en handhaving. Kinderen weten door duidelijke regels waar ze aan toe zijn. Hierbij is het wel belangrijk dat alle leidsters op één lijn zitten en hier ook consequent in zijn. De leidsters waarderen de inspraak van ouders als minst belangrijk. Er bestaat *onduidelijkheid over de inspraak van de ouders*. Aan de ene kant vinden leidsters dat ouders niet teveel inspraak moeten hebben, ze hoeven niet aan te geven wat er allemaal moet gebeuren bij de BSO. Aan de andere kant vinden de leidsters de inspraak van ouders wel belangrijk omdat ouders een andere kijk hebben.

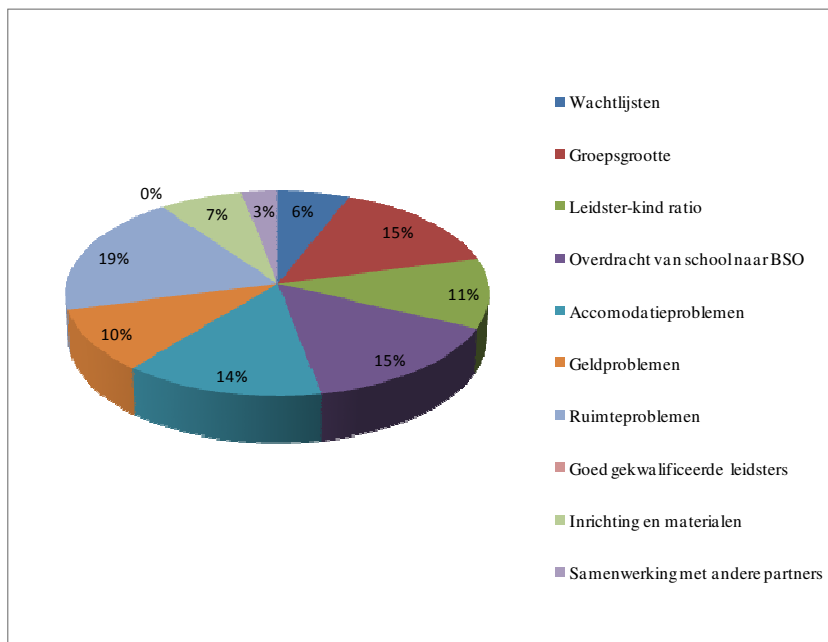
De ouders vinden de sfeer bij de BSO belangrijk omdat *sfeer bepalend is voor de ontwikkeling en duidelijkheid* voor kinderen. Kinderen zijn heel gevoelig voor een slechte sfeer en pikken dit dan op, wat niet goed is voor hun ontwikkeling. Handhaving van regels en afspraken vinden de ouders belangrijk omdat *consequentie in regels zorgt voor veiligheid voor het kind*. Ook de ouders geven aan het belangrijk te vinden dat alle leidsters op één lijn zitten met betrekking tot regels en afspraken. Zo weet een kind precies wat wel of niet mag en wordt geen van de leidsters de boeman. De ouders geven minder punten aan de inrichting van de ruimtes en de inspraak van de ouders. Dit wil niet zeggen dat ze het niet belangrijk vinden. De ouders geven aan *een aparte oudercommissie voor de BSO* belangrijk te vinden. Bij twee locaties zijn de oudercommissie van het kinderdagverblijf en de BSO samengevoegd. Hierbij delft de BSO vaak het onderspit en komt weinig aan bod. Sinds kort is bij één locatie een aparte oudercommissie voor de BSO. Dit heeft er toe geleid dat de oudere en jongere kinderen nu apart ingedeeld zijn. Dit is voor alle kinderen erg

prettig en ook alle ouders zijn hier erg blij mee. *‘ Vanaf november/december zijn we nu ongeveer twee of drie keer bij elkaar geweest. Eerst was er alleen een oudercommissie voor het kinderdagverblijf, er was al heel lang een oproep, maar te weinig animo. Nu zijn er drie oudercommissie leden alleen voor de BSO, vind ik heel belangrijk’* (Ouder).

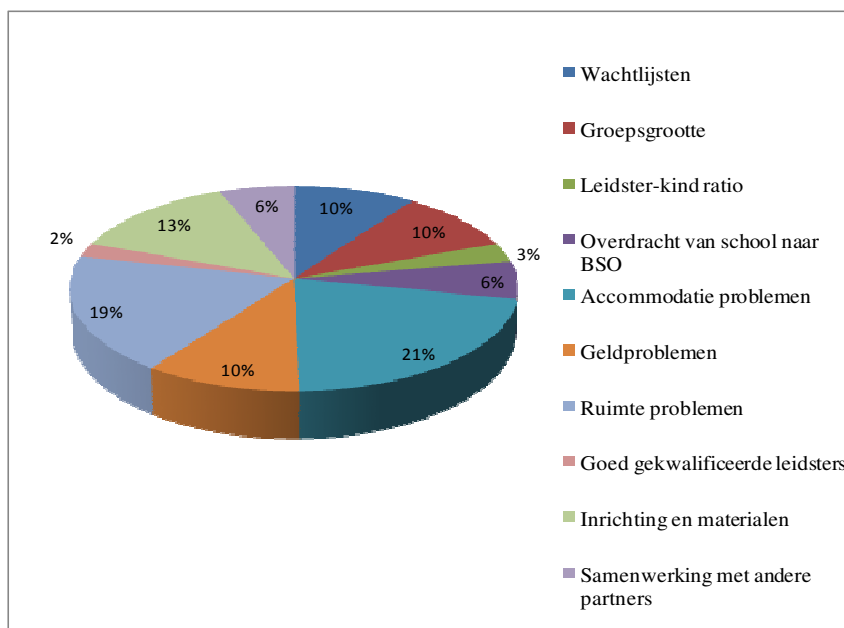
Uit de stellingen kwam nog als belangrijk punt naar voren dat de leidsters en de ouders *een gedifferentieerd aanbod naar leeftijd en sekse* van belang vinden. Jongere kinderen voelen zich vaak minder veilig door de oudere kinderen die druk zijn. De oudere kinderen zijn niet graag bij de kleinere kinderen omdat die kinderachtig zijn. Door de jongere en oudere kinderen te splitsen, kan het aanbod beter aangepast worden naar de leeftijd. *‘ In mijn ervaring is het zo dat oudere kinderen een grote hekel hebben aan de BSO, steeds hetzelfde, teveel kleine kinderen. We hebben ons voorgenomen om in de grote vakantie een apart programma aan te bieden, oudere kinderen krijgen een hekel aan de BSO omdat het aanbod niet gericht is op verschillende leeftijdsgroepen, heel belangrijk anders krijg je een leegloop van de oudere doelgroep bij de BSO* ( Leidster). Hetzelfde geldt voor jongens en meisjes. Er hoeven niet per se aparte ruimtes te zijn, maar wel dat jongens en meisjes de mogelijkheid hebben om zich even samen terug te trekken. Hetzelfde geldt voor *de mogelijkheid tot privacy*. Ook dit wordt door de leidsters en ouders belangrijk gevonden. Wel wordt aangegeven dat *overzicht belangrijker is dan privacy*. Als leidsters het overzicht niet kunnen bewaren doordat kinderen op teveel verschillende plaatsen zitten, dan is dat ook niet goed.

### *Knelpunten*

Met betrekking tot de knelpunten zijn de vier belangrijkste punten die aangegeven werden door de leidsters ruimte problemen (19%), groeps grootte (15%), overdracht van school naar BSO (15%) en accommodatie problemen (14%). Gekwalificeerde leidsters was het enige knelpunt dat door geen van de leidsters genoemd werd. De ouders geven de meeste punten aan accommodatieproblemen (21%), ruimteproblemen (19%) en inrichting en materialen (13%).



Figuur 10 Relatieve gewicht van knelpunten van leiders



Figuur 11 Relatieve gewicht van de knelpunten van ouders

De leiders geven aan dat ruimteproblemen het grootste knelpunt is. Alle locaties kampen met ruimtegebrek. Bij de ene locatie wordt een gang als ruimte gebruikt, bij de andere locatie hebben ze alleen de beschikking over 1 leefruimte. Tevens geven de leiders in de interviews aan dat er

*geen overdacht en communicatie tussen scholen en BSO* is. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over het doorgeven van vrije dagen, zodat de BSO open moet zijn. Als de kinderen van de school naar de BSO gaan, vindt er ook weinig overdracht plaats. De kinderen gaan vaak met de taxi dus hierdoor is er geen communicatie mogelijk tussen de leerkracht en de leidster. Tevens zijn er ook vaker *problemen met taxivervoer*. Kinderen worden bijvoorbeeld vergeten omdat niet goed is doorgekomen welke kinderen opgehaald moeten worden. Een bijkomend probleem is dat alle locaties kinderen krijgen van veel verschillende scholen. Hierdoor ontstaan *communicatieproblemen door hoeveelheid scholen*. Bij één locatie komen kinderen van 13 verschillende scholen, dat zorgt dus vaker voor veel problemen. Niet met zoveel punten gewaardeerd in de vragenlijst maar wat wel naar voren kwam bij twee interviews was een knelpunt met betrekking tot geldproblemen. Bij één locatie was er soms geen geld in kas om fruit te kunnen kopen of te tanken voor de bus die de kinderen ophaalt. De leidsters geven aan dat geen rekening wordt gehouden met het feit dat er nu veel meer kinderen naar de BSO komen. Het budget is nog altijd gericht op minder kinderen.

De ouders vonden accommodatie en ruimte problemen de grootste knelpunten. Belangrijk om rekening mee te houden is dat de ouders minder bekend zijn met alle knelpunten. De ouders zien namelijk maar een klein gedeelte. De ouders geven aan dat er geen aparte ruimtes zijn waar kinderen rustig huiswerk kunnen maken, dat er geen doorloop is van binnen naar buiten doordat de BSO ruimte boven is en dat de gang als opvangruimte wordt gebruikt. Net als de leidsters geven de ouders aan dat er *geen overdracht van school naar BSO* is en er *vervoersproblemen* zijn. De kinderen worden opgehaald met een taxi, hier heeft verder niemand echt toezicht op. Een ouder gaf aan dit eng te vinden, de kinderen kunnen immers bij een wildvreemde instappen. Ouders vinden het ook jammer dat er *geen samenwerking met andere partners* is. Hierbij denken ze bijvoorbeeld aan een sportclub of muziekschool. ‘*Het probleem met werkende ouders is dat de sportclubjes vaak in het weekend moeten. Als je dit zou kunnen combineren met de BSO, dan zou dat hartstikke fijn zijn. Als kinderen vier of vijf dagen naar de BSO komen, dan hebben ze geen mogelijkheid voor sporten of muziek, zou goed zijn om hier eens over na te denken* (Ouder).

### *Wensen*

Tijdens de interviews werd ook aan de leidsters en ouders gevraagd welke wensen ze hebben bij hun eigen BSO locatie. De leidsters wilden graag een betere buitenruimte,



mogelijkheden voor privacy, aparte ruimtes/hoekjes voor jongens en meisjes, gymzaal voor beweging binnen, meer ruimte, aparte groepen voor oudere en jongere kinderen, keuken om te kunnen bakken en meer activiteiten en uitstapjes organiseren. De wensen van de ouders komen overeen met de leidsters al geven de ouders wat minder punten aan. Als extra punten geven de ouders nog aan dat ze graag nieuwbouw zouden willen en de mogelijkheid voor een brede school.

Om te onderzoeken welke waardering leidsters geven aan verschillende onderdelen van de vier kenmerken, werd gebruik gemaakt van verschillende stellingen. Bij de stellingen hadden de leidsters de mogelijkheid om een waardering te geven van 1= zeer groot, 2= groot, 3= klein, 4= zeer klein. De gemiddelden en de standaarddeviaties van de resultaten zijn af te lezen in tabel 2. Doordat de verschillen maar heel klein zijn, zal met behulp van de interviews aangegeven worden welke stellingen belangrijk gevonden werden en waarom. Naast het waarderen van het belang van de vier kenmerken, konden de leidsters ook de ervaren pedagogische kwaliteit bij de eigen locatie waarderen. De leidsters hadden hierbij de mogelijkheid om een waardering te geven van 1=goed, 2=slecht, 3= matig en 4=slecht. De gemiddelden en de standaarddeviaties van de antwoorden van de leidsters en ouders staan ook in tabel 2.

Tabel 2: Waardering van het belang ( scores tussen 1-4: 1= zeer groot, 4= zeer klein) en waardering van de feitelijke situatie ( scores tussen 1-4: 1= goed, 4= slecht) door leidsters en ouders

Waardering belang	Leidsters (gem/stdev)	Ouders (gem/stdev)	Waardering feitelijke situatie	Leidsters (gem/stdev)	Ouders (gem/stdev)
Proceskenmerken	1,9/ 0,5	1,7/0,5		2,1/0,6	1,9/0,7
Structurele kenmerken	2,3/0,7	2,0/0,8		1,9/0,9	1,7/0,5
Kindkenmerken	1,6/0,5	1,6/0,8		1,4/0,5	1,7/0,6
Omgevingskenmerken	1,6/0,5	1,0/0,6		2,0/0,9	1,8/0,9

Bij de structurele kenmerken vinden de leidsters de stelling dat minstens één van de leidsters HBO geschoold moet zijn van klein belang. Leidsters geven aan dat *naast opleiding ook karakter van belang is bij leidsters*. Sommige mensen zijn van nature goed met kinderen en kunnen beter zijn dan iemand met een hogere opleiding. Het is niet afhankelijk van de opleiding hoe leidsters met kinderen omgaan. Wel geven ze aan dat door verschil in opleidingen een bredere kennis ontstaat. Dit hoeft niet per se een HBO opleiding te zijn, maar kunnen ook

verschillende MBO opleidingen zijn. De ouders geven aan dat *de goede wil van leidsters van belang* is. Leidsters kunnen nog zo'n hoge opleiding hebben, ze moeten ook willen. Ze vinden het dus niet noodzakelijk dat er minstens één leidster HBO geschoold is. Maar ouders geven wel aan dat *HBO leidsters wat extra's kunnen toevoegen aan een team*. Ze hebben toch wat meer theoretische kennis en pedagogisch inzicht. HBO leidsters zouden zich bijvoorbeeld meer kunnen richten op kinderen met probleemgedrag.

Bij de kindkenmerken vinden de leidsters de stelling dat kinderen soms zelf moeten kunnen kiezen wat ze gaan doen van groot belang. *Kinderen hebben vrije keuze* bij de BSO vinden de leidsters. Kinderen moeten de mogelijkheid hebben om zelf te beslissen wat ze gaan doen. Het is wel belangrijk dat er activiteiten aangeboden worden, maar als kinderen geen zin hebben zijn ze niet verplicht om mee te doen. Tevens vonden de leidsters de stelling dat de BSO kinderen inspraak moet geven bij activiteiten van belang. *Kinderparticipatie is belangrijk*. Als kinderen de mogelijkheid gegeven wordt om mee te denken over activiteiten, weten leidsters ook zeker dat ze de activiteiten leuk vinden. *'We zijn heel erg bezig met kinderparticipatie. De kinderen hebben elk jaar een welbevindingsgesprek, kinderen vanaf 8 jaar en ouder mogen dan zelf aan geven wat ze leuk vinden en wat ze niet leuk vinden. We hebben klappers waarin we allerlei ideeën verzamelen, af en toe kijken we dan wat mogelijk is om aan te schaffen of als activiteit te gaan doen'* (Leidster).

De stelling dat de BSO moet zorgen dat de sfeer gericht is op vrije tijd en spel wordt door de ouders als belangrijk gewaardeerd. Zoals al eerder naar voren is gekomen vinden de ouders dat *BSO vrije tijd is voor kinderen*.

Bij het waarden van de eigen locatie vonden de leidsters de stelling zorgen dat kinderen plezier hebben van toepassing. De leidsters zijn van mening dat de kinderen bij hun locaties plezier hebben. Vooral omdat ze daar veel mogelijkheden hebben en met vriendjes en vriendinnetjes kunnen spelen. De ouders vonden bij de waardering van de eigen locatie de stelling kinderen moeten zoveel mogelijk met dezelfde kinderen kunnen spelen van toepassing. De ouders zijn dus van mening dat de groepsstabiliteit goed is. Met betrekking tot de kindkenmerken vonden de ouders de stelling dat kinderen soms zelf moeten kunnen kiezen wat ze gaan doen van toepassing. De ouders zijn dus van mening dat de kinderen de vrije keuze die ze zo belangrijk vinden, ook krijgen bij de BSO. De stelling zorgen dat kinderen plezier hebben vonden ze ook van toepassing op de eigen locatie. De ouders zijn dus ook van mening dat hun

kinderen plezier hebben bij de BSO. Met betrekking tot de aanvullende stellingen van de ouders over opvangstijden en flexibiliteit, werd dit door de ouders over het algemeen als positief gewaardeerd.

## **CONCLUSIE EN DISCUSSIE**

De vraagstelling van dit onderzoek was ‘*Wat is de ervaren pedagogische kwaliteit van leidsters en ouders uit de oudercommissie van drie buitenschoolse opvang locaties in Limburg en in hoeverre komt de ervaren pedagogische kwaliteit tussen leidsters en ouders met elkaar overeen?*’

De vraagstelling werd geoperationaliseerd door vier onderzoeksvragen.

De eerste onderzoeksvraag was ‘wat is de ervaren pedagogische kwaliteit van leidsters en ouders uit de oudercommissie met betrekking tot proceskenmerken, structurele kenmerken, kindkenmerken en omgevingskenmerken?’. Met betrekking tot de proceskenmerken waardeerden zowel de leidsters als de ouders de leidster-kind interactie als belangrijkste. Uit het onderzoek van Kruijff et al., (2007) kwam ook naar voren dat vooral de interactievaardigheden van de leidsters als belangrijkste werden geacht door zowel leidsters als ouders. Belangrijk is het wel dat de interactie gaat over echte conversaties en dialogen, dus geen hele korte interactie momenten tussen leidster en kind ( Riksen-Walraven, 2000). Vaak is het zo dat bij de BSO de interacties tussen leidster en kind maar heel kort zijn. Volgens onderzoek door Palméus (1996) heeft dit te maken met een structureel kenmerk, namelijk de groeps grootte. Het aantal dialogen en het aantal door kinderen geïnitieerde verbale interacties met de groepsleiding neemt namelijk af wanneer het aantal kinderen per leidster toeneemt. Hierdoor wordt dus duidelijk dat de verschillende kenmerken met elkaar in verbinding staan. Wat opviel in dit onderzoek was dat de leidsters en ouders de pedagogische afstemming tussen school en BSO minder belangrijk vonden. Schreuder, Valkestijn & Mewissen (2008) geven in hun boek voor pedagogisch-didactische samenhang aan dat het belangrijk is dat afstemming plaats vindt tussen de school en BSO. Afstemming kan plaatsvinden over pedagogische doelen, pedagogisch klimaat en de pedagogische methoden. Afstemming tussen de school en de BSO zorgt voor een doorgaande ontwikkelingslijn voor kinderen. Dit wordt beaamd door Riksen- Walraven (2000). Zij staat optimistisch tegenover één samenhangende pedagogiek voor de begeleiding van het onderwijs en de kinderopvang. Ook zij geeft aan dat door het werken vanuit een gemeenschappelijk kader de doorgaande

ontwikkelingslijn van kinderen beter bewaakt kan worden. Wat de afstemming bij de drie locaties lastig maakt, is de hoeveelheid scholen die gebruik maken van de locaties. Afstemming met zes tot dertien verschillende scholen is vrijwel niet mogelijk. Met betrekking tot de structurele kenmerken kwam naar voren dat de leidsters aangaven dat de structurele kenmerken als geheel van belang zijn. Naar verwachting zou er ook sprake zijn van een duidelijke overeenstemming tussen leidsters en ouders ( Kruijf et al., 2007). Dat blijkt bij dit onderzoek niet het geval te zijn. De leidsters vinden de opleiding van de leidster het belangrijkste, de ouders de leidster-kind ratio. Het verschil was zelfs zo groot dat de ouders de opleiding van de leidsters als minst belangrijkste waardeerden. Ze vinden dat de goede wil van leidsters van belang is, en dat ze beter pedagogische ondersteuning kunnen krijgen in de praktijk. Uit onderzoek van Fukkink en Lont (2007) blijkt dat er een significant positief effect is van trainingen op de competenties van leidsters in de kinderopvang. Hierbij dient rekening gehouden te worden met een vast curriculum, training op dezelfde plaatsen en kleinschalige programma's. De resultaten uit dat onderzoek geven aanleiding om instructie op te nemen in de beroepsopleiding van leidsters die specifiek gericht is op pedagogische competenties en de leidster- kind interactie. Dit zou naar aanleiding van dit onderzoek ook een goed idee zijn, aangezien de leidster-kind interactie als belangrijkste proces kenmerk werd gezien. Het onderzoek van Gilsing (2007) gaf aan dat ouders een veilig klimaat bij de BSO een van de belangrijkste factoren vinden. Om dit te creëren is het belangrijk dat er continuïteit in de groepsleiding is, ruimtes om even rustig te kunnen zitten en een kleinschalige opvang. Dit werd door de ouders in dit onderzoek ook aangegeven. Ze vonden de leidster-kind ratio erg belangrijk. Hierdoor hebben de leidsters beter de mogelijkheid om individuele aandacht aan de kinderen te geven, wat zorgt voor een veiliger klimaat. Tevens gaven de ouders aan dat ze de groepsstabiliteit belangrijk vonden. De ouders gaven aan dat groepsstabiliteit zorgt voor structuur en connectie met de kinderen. Met betrekking tot de kindkenmerken waardeerden zowel de leidsters als de ouders het welzijn van het kind als belangrijk kenmerk. Net als bij de structurele kenmerken gaven de leidsters en ouders aan dat de kindkenmerken met elkaar in verbinding staan. De leidsters en ouders vinden het belangrijk dat kinderen vrije keus en vrije tijd hebben bij de BSO. Naar verwachting zouden de leidsters en ouders het gericht stimuleren van kinderen bij de BSO ook belangrijk vinden ( Boogaard et al., 2007). Dit blijkt in dit onderzoek echter niet het geval. De leidsters en ouders vinden het gericht stimuleren van kinderen niet zo belangrijk. Kinderen moeten bij de BSO lekker kunnen doen wat

ze zelf willen, niets is verplicht. Ouders gaven wel aan dat kinderen spelenderwijs soms wel iets educatiefs bijgebracht kan worden, maar ze moeten altijd kunnen kiezen of ze mee willen doen of niet. Uit de stellingen bleek dat de ouders tevreden waren over de vrije keuze van de kinderen bij de eigen locatie. Als laatste vonden bij de omgevingskenmerken zowel de leidsters als de ouders de sfeer op de BSO belangrijk. De kwaliteit van de leefomgeving bij de BSO kan van invloed zijn op het welzijn en de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen ( Riksen- Walraven, 2000). Dit wordt ook aangegeven door de leidsters en de ouders. Als de sfeer bij de BSO niet goed is, dan heeft dit zijn weerslag op de kinderen. Over de minst belangrijke factor waren de leidsters en ouders het ook eens, de inspraak van de ouders. Dit kwam doordat gevonden werd dat ouders wel inspraak mogen hebben maar niet teveel. Het is belangrijk dat er een werkbare situatie gecreëerd wordt die recht doet aan de gerechtvaardigde belangen van ouders. Tevens is het belangrijk dat de aanbieders van kinderopvang wel een goede bedrijfsvoering kunnen voeren. Het kan gebeuren dat er in de praktijk een spanningsveld ontstaat tussen wat ouders wensen en wat de aanbieders van kinderopvang wensen. Partijen van het Convenant vinden het daarom belangrijk dat er een onafhankelijke commissie komt die kan adviseren in dit soort situaties ( Convenant kinderopvang, 2007). Het zou dus kunnen dat de leidsters en de ouders de inspraak van ouders niet zo belangrijk vinden omdat dit kan leiden tot conflicten Sinds de invoering van de Wet kinderopvang is het verplicht dat ieder kindercentrum of gastouderbureau een oudercommissie heeft ( [www.minocw.nl](http://www.minocw.nl), opgehaald op 13 juni 2008). De drie locaties hebben allemaal een oudercommissie, maar bij twee locaties valt deze samen met het kinderdagverblijf. Hierdoor delft de BSO vaker het onderspit omdat meer aandacht wordt besteed aan het kinderdagverblijf. Het zou voor de twee locaties dus goed zijn om na te denken over een aparte oudercommissie voor de BSO.

De tweede onderzoeksvraag was ‘welke knelpunten ervaren leidsters en ouders met betrekking tot de pedagogische kwaliteit bij hun eigen locatie?’. De leidsters gaven aan dat ruimteproblemen het belangrijkste knelpunt was. De ouders gaven aan dat accommodatie problemen het belangrijkste knelpunt was. In het Convenant Kinderopvang (2006) komt naar voren dat huisvesting een belangrijk onderdeel is van de kwaliteit. De verschillende partijen vinden het noodzakelijk dat er passende ruimtes worden ingericht waar de kinderen kunnen spelen en rusten. Hierbij dient rekening gehouden te worden met het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen ( Convenant kwaliteit kinderopvang, 2006). Twee locaties die aangaven

het meest gebrek te hebben aan ruimte, zijn bezig met nieuwbouw. De organisaties van deze locaties zijn dus op de hoogte van het knelpunt en bezig dit op te lossen. Bij één locatie werd nog aangegeven dat geldproblemen een belangrijk knelpunt is. Het ging hierbij om geld voor bijvoorbeeld tanken of het kopen van fruit. Verwacht werd dat de meest voorkomende knelpunten bekwame leidsters, ruimte, inrichting, omvang en samenwerking zouden zijn (Boogaard et al., 2007). Maar in de antwoorden van de vragenlijst en tijdens de interviews werd door zowel de leidsters als de ouders niet aangegeven dat de locaties geen bekwame leidsters hadden. Terwijl volgens Riksen- Walraven (2000) de specifieke pedagogische vaardigheden voor opvoeders in de huidige opleidingen onvoldoende aandacht krijgen. Binnen de opleiding voor pedagogisch medewerker wordt gemiddeld maar voor 25% specifiek gewijd aan kinderopvang, waarbij maar een klein deel gericht is op de ontwikkeling van kinderen (Tavecchio, 2002). In de vragenlijst gaven de leidsters en ouders niet aan dat de samenwerking met partners een knelpunt was. Dit komt waarschijnlijk doordat er weinig samenwerking is met andere partners. Maar tijdens de interviews gaven ouders wel aan dat ze het leuk zouden vinden als er een samenwerking zou zijn met sportclubs of muziekscholen. Een samenwerkingsverband tussen BSO's en sportclubs kan de BSO voor (vooral oudere) kinderen aantrekkelijker maken. Om dit te stimuleren zal in samenwerking met het ministerie van OVW het ministerie van VWS de komende jaren combinatiefuncties mogelijk maken. Dit zijn functies voor professionals die voor een gedeelte werken in de sport en een gedeelte in het onderwijs of de BSO (Schreuder et al., 2008). Het zou dus een aanrader zijn voor de BSO locaties om eens na te denken over samenwerking met sportclubs. Hierdoor zullen de problemen die ervaren worden met de oudere kinderen (verveling, saai) wellicht verholpen kunnen worden.

De derde onderzoeksvraag was 'welke wensen hebben leidsters en ouders met betrekking tot de pedagogische kwaliteit?'. De leidsters wilden graag een betere buitenruimte, mogelijkheden voor privacy, aparte ruimtes/hoekjes voor jongens en meisjes, gymzaal voor beweging binnen, meer ruimte, aparte groepen voor oudere en jongere kinderen, keuken om te kunnen bakken en meer activiteiten en uitstapjes organiseren. De wensen van de ouders kwamen overeen met de leidsters, al gaven de ouders wat minder punten aan. Als extra punten noemden de ouders nog nieuwbouw en de mogelijkheid voor een brede school. Naar aanleiding van het onderzoek van Boogaard et al., (2007) werd verwacht dat de wensen ook zouden zijn een verbeterde opleiding voor leidsters, verbetering van de individuele begeleiding van leidsters en

een naar leeftijd gedifferentieerd aanbod. Hoewel niet aangegeven in de wensen, gaven de leidsters en ouders wel bij de omgevingskenmerken aan dat een gedifferentieerd aanbod naar leeftijd en sekse belangrijk is. Wanneer het niet mogelijk is om de jongere en oudere kinderen in aparte ruimtes op te vangen, kunnen wel activiteiten voor de verschillende doelgroepen georganiseerd worden. Hierdoor voorkom je dat de kleinere kinderen het te druk en eng vinden en de oudere kinderen het saai en kinderachtig vinden. Bij de structurele kenmerken gaven leidsters en ouders ook aan dat ze pedagogische ondersteuning wel belangrijk vinden. Hoewel dit bij de meeste locaties niet goed geregeld was, is het toch geen eerste wens van leidsters en ouders.

De laatste onderzoeksvraag was ‘wat zijn de verschillen in mening van leidsters en ouders uit de oudercommissie met betrekking tot de verschillende kenmerken, knelpunten en wensen?’. Zoals verwacht naar aanleiding van het onderzoek van Kruiff et al., (2007) hadden de leidsters en ouders over veel onderwerpen dezelfde mening. Dit gold echter niet voor de structurele kenmerken. Hierbij verschilden de leidsters en ouders zelfs zoveel dat wat door de leidsters als belangrijkste werd geacht ( opleiding van de leidster), door ouders als minst belangrijk werd bevonden.

Doelstelling van dit onderzoek was om de ervaren pedagogische kwaliteit van leidsters en ouders uit de oudercommissie van drie buitenschoolse opvang locaties in Limburg te onderzoeken. Deze studie biedt enkele aanbevelingen voor de managers van de locaties, waarover ze zouden kunnen nadenken en brainstormen met de pedagogisch medewerkers. Hierbij kan gedacht worden aan onder andere het aanbieden van pedagogische ondersteuning voor het bevorderen van de leidster-kind interacties, toezicht houden op de groepsgrootte en leidster-kind ratio, aanpakken van het ruimte gebrek, aanpakken van geldproblemen voor basisbenodigdheden, een naar leeftijd gedefinieerd aanbod en kijken naar mogelijkheden voor samenwerking met andere partners zoals sportclubs of muziekscholen.

Dit onderzoek heeft enkele beperkingen waar rekening gehouden mee dient te worden. Dit onderzoek is uitgevoerd met maar drie BSO locaties. Voor de locaties zelf is dit onderzoek prima, zij kunnen hiermee verder in hun beleid bij de BSO. Om meer te kunnen zeggen over buitenschoolse opvang in Limburg is echter een uitgebreider onderzoek nodig met meer locaties en respondenten. Door de kleine steekproef zijn de gegevens niet generaliseerbaar naar alle BSO locaties in Limburg. Tevens kan ook geen vergelijking getrokken worden met BSO

locaties in de Randstad. Hiernaast is het wel zo dat verhalen soms veel meer kunnen zeggen dan een theorie of wetenschappelijke literatuur, verhalen kunnen de kracht van een onderzoek zijn. Verhalen kunnen soms superieur zijn aan wetenschappelijke theorieën ( Levering, Miedema, Pols, Teunissen, Vreugdenhil, 1995). Door de interviews was het mogelijk om de antwoorden die gegeven werden in de vragenlijst verder uit te werken wat zorgde voor verdieping van de resultaten. De informatie uit de interviews kan herkenning oproepen bij andere leidsters. Hierdoor zouden ze bepaalde punten die naar voren zijn gekomen in dit onderzoek kunnen bespreken bij hun eigen locatie. Dus hoewel de resultaten niet generaliseerbaar zijn naar andere BSO locaties, kan het wel gebruikt worden door managers, pedagogisch medewerkers of andere belanghebbende.

Voor de toekomst zou het interessant zijn om meer BSO locaties buiten de Randstad te onderzoeken. Het is belangrijk dat ook alle kleine BSO's een goede pedagogische kwaliteit hebben, dat kan door dergelijk onderzoek verbeterd worden. Hierbij zou het goed zijn om vanuit meer verschillende perspectieven onderzoek te verrichten. Zoals het perspectief van de gebruiker ( naast ouders ook kinderen), het perspectief van het werkveld ( naast leidsters ook locatiemanagers of opleiders), het perspectief van de sociale partners ( vakbonden en brancheorganisaties) en het perspectief van wetenschappers of andere deskundigen op het gebied van de ontwikkeling van kinderen ( Boogaard et al., 2007). Door meer locaties te betrekken en vanuit meer perspectieven te kijken zullen beter generaliseerbare resultaten gevonden kunnen worden.



## LITERATUUR

- Aarts, M., & Colbers, W. (2007). Wetenschappelijk onderzoek wordt vaak genegeerd. *Management Kinderopvang*.
- Baar, P.L.M. (2001). *Training kwalitatieve analyse voor pedagogen*. Utrecht: Universiteit Utrecht. Faculteit der Sociale Wetenschappen.
- Baarda, D.B., Goede, M.P.M. de., & Theunissen, J. (2000). *Kwalitatief onderzoek: Praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Houten: Stenfert Kroese.
- Bakker, K., & Oenen, van, S. (2007). Vernieuwing van de pedagogische infrastructuur. *JeugdenCo 20(1)*.
- Boogaard, M., Fukkink, R., & Felix, C. (2007). *Chillen, skaten, gamen*. Opvattingen over kwalitatief goede buitenschoolse opvang in Nederland. Amsterdam : SCO-Kohnstamm Instituut van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen, Universiteit van Amsterdam .
- Commissie Dagarrangementen (2001). Deelonderzoek: Samenwerken aan steun, toezicht en stimulans, Pedagogisch klimaat.
- Convenant kwaliteit kinderopvang (2004/2006). *Verantwoorde kinderopvang: verdere stappen naar de toekomst*.
- Dunn, L. (1993). Proximal and Distal Features of Day Care Quality and Children's Development. *Early Childhood Research Quarterly*, 8, 167-192.
- Edelenbos, J., & Monnikenhof, R. (2001). Lokale interactieve beleidsvorming. Utrecht: Lemma.
- Fukking, R., & Lont, A. (2007). Does training matter? A meta-analysis and review of caregiver training. *Early childhood research quarterly*, Volume: 22, Issue: 3, pp: 294-311.
- Kruif, de, R.E.L., Vermeer, H.J., Fukkink, R.G., Riksen- Walraven, J.M.A., Tavecchio, L.W.C., IJzendoorn, van, M.H., & Zeijl, van, J. (2007). De Nationale Studie Pedagogische Kwaliteit Kinderopvang eindrapport Project 0 en 1. NCKO
- Levering, B., Miedema, S., Pols, W., Teunissen., & Vreugdenhil, K. (1995). Opvoeding zoals het is. Utrecht: De tijdstroom.
- Lowe-Vandell, & Wolff, (2000). Child Care Quality: Does it matter and does it need to be improved? Institute for research on Poverty, Special report nr 78.

- Ijzendoorn, van, R. (2007). *Onderzoek, beleid, praktijk: pleidooi voor gescheiden verantwoordelijkheden geïllustreerd aan de hand van de casus kwaliteit kinderopvang*. In: Soeteman, A., Born, van den, F. (2007). *Ethiek van empirisch sociaalwetenschappelijk onderzoek*.
- Gevers Deynoot-Schaub, M. (2006). *Young Children's Behavior and Experiences in Child Care Centers : A Longitudinal Study*. Proefschrift Universiteit van Amsterdam.
- Gevers Deynoot- Schaub, M., & Riksen-Walraven, M. ( 2002). *Kwaliteit onder druk: De kwaliteit van opvang in Nederlandse Kinderdagverblijven in 1995 en 2001*. *Pedagogiek* 22<sup>e</sup> jaargang, nr2; 109-124.
- Gilsing, R. (2007). *Liefst zoals thuis. Ouders en kinderen over buitenschoolse opvang*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Hart, H., 't, Dijk, van, J., Goede, de, M., Jansen, W., & Teunissen, J. (1998). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam/Meppel: Boom
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. *Stappenplan (2005). Voor- en naschoolse opvang; uitwerking motie Van Aartsen/Bos*.
- Nationale Crèchetest (2007). Verkregen op 10 januari 2008, via [www.kol.nl](http://www.kol.nl).
- Palméris, K. (1996). *Child-caregiver ratios in day care center groups: Impact on verbal interactions*. *Early Child Development and Care*, 118, 45-57.
- Riksen-Walraven, J.M.A. (2000). *Oratie: Tijd voor kwaliteit in de kinderopvang*. Amsterdam: VossiuspersAUP.
- Riksen-Walraven, J.M.A. (2004). *Pedagogische kwaliteit in de kinderopvang: doelstellingen en kwaliteitscriteria*. In: M.H. van IJzendoorn, L.W.C. Tavecchio & J.M.A. Riksen-Walraven *De kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang*, 100-123. Amsterdam: Boom.
- Rossum, van, J. (1993). *Kenmerken van topsporters volgens de coach*. *Richting sportgericht* 47:5
- Rossum, van, J. (2004). *Perceptions of determining factors in athletic achievement: an addendum to hyllegard, et al. (2003)*. *Perceptual and Motor Skills* 98; 81-85.
- Sarampote, Bassett, & Winsler, (2004). *After- school care: Child outcomes and Recommendations for research and policy*. *Child and youth care Forum*, 33(5).
- Schreuder, E.T., (2006). *Rechten van kinderen in de BSO; een overzicht van de pedagogische uitgangspunten in de BSO*. *Management Kinderopvang*.

- Schreuder, E.T., Valkestijn, MA.C., Mewissen, S.E.I.M. (2008). School met vijf o's.  
*Onderwijs, opvoeding, ontwikkeling, opvang en ontspanning in een dagarrangement.*  
Amsterdam: SWP.
- Tavecchio, L.W.C. (2002). Oratie: *Van opvang naar opvoeding: De emancipatie van een uniek opvoedingsmilieu.* Amsterdam: Vossiuspers UvA
- Tavecchio, L.W.C., Ijzendoorn, van, M.H., Verhoeven, M.L.E., Reilmg, E.I., & Stams, M. (1996). Hoofdstudie Kinderopvang: Kinderopvang in Nederland een empirisch onderzoek naar de afstemming tussen ouders en professionele opvoeders in relatie tot de kwaliteit van kinderopvang. Vakgroep Algemene Pedagogiek, Rijksuniversiteit Leiden
- Vandenbroeck, M. (2004). In verzekerde bewaring; Honderdvijftig jaar kinderen, ouders en kinderopvang. Amsterdam: SWP.
- Woerkum, van, C.M.J (2000). Communicatie en interactieve beleidsvorming. Alphen aan den Rijn: Samsom

